

VIÐMERKINGAR

Hevur Ung í Føroyum altíð verið so óyrkisligt?

AGGA
NICLASSEN

Hetta er, hvat málið í grundini snýr seg um: at tú og eg, skattgjaldarin, rindar fyri at ein persónur – lat meg bara kalla hana Rakel Helmsdal – veitir beiggjanum starv. Hetta er, í sjálvum sær, nóg galið.

Men – hvat verri er – starvssetti beiggjan er eyðsýniliga í besta føri illa skikkaður, í ringasta, órógvandi illa skikkaður.

Og – uppafur verri – við tað at tá ið leiðarin av filmssmiðjuni í Ung í Føroyum, viðkomandi beiggi skuldi virka sum “hjálpari” í, royndi at geva “hjálparanum” dura-fjórðingin, lat hetta seg ikki gera.

Ikki tí, hetta er ikki bert ein figgarligur spurningur – at vit, fullkomiliga óneyðugt, skula rinda fyri at onkur hissini familjímur hjá onkrum medstjóra við pengum hjá sær og mær um hendi skal fáa ein ókeypis ferðaseðil og bliva ‘say-so’-medpartur av onkrum ‘mentanarligum’ – men eisini, so sanniliga, ein fak- og grundregluspurningur.

Men hetta, alt hetta, aftaná at ein av trimum medstjórnum, Hedvig Vesterlund-Kapnas, í telefonpráti seinast í januar brúkti orð sum “(faklig) neyðplan” um starvssetta beiggjan, og viðgekk – ja, viðgekk – at hesin her nýggi “hjálparin” í filmssmiðjuni so sanniliga var “illa skikkaður”... ella var tað “óskikkaður”: eitt feitt!

Afturat “neyðplan” sum orsök til at seta beiggjan hjá ein av medstjórnunum í starv, brúkti Vesterlund-Kapnas nokkso eyðsýndar, fyri ikki at siga øgiliga eyðsýndar, og grunnar grundgevingar solum “jú, men hann er hóast alt mannfólk; og vit hugsað at tað var gott við eitt sindur av mannfólki í tiltakinum, í øllum hesum her ‘kvinnufrenzyinum’ – vit, stjórarnir, eru jú allar kvinnur” [ja, tað manglar bara eitt “hi, hi, hi,” har!] – um starvssetta hjálparan í filmsverksmiðjuni. Ja, eg veit, ullint.

Jú, vissuliga eru tygum kvinna, Hedvig Vesterlund, ábyrgdari av Ung í Føroyum; og hinir báðir medstjórarnir við. Og vissuliga er hetta ein grunn og óvanliga avmarkandi starvssetanargrund. So har býr sjálvandi okkurt annað undir: nevniliga hatta har við at ein tykkara, umframt at vera kvinna og partur av einum frenzy av honslagnum, eisini er systir ein av teim starvssettu.

Tey, sum sláa slíkt upp í glens og ikki siggja tað fyri hvat tað er, nakað óyrkisligt svans, kunna ikki annað enn hava grundleggjandi trupulleikar við ikki at kunna siggja skógina – óyrkisligt svans – fyri berum trøum – óyrkisligum svansi.

Men hey! Vit hava at kalla altíð havt eina keðiliga siðvenju fyri ikki at kunna siggja hasa vælsignaðu skógina fyri trøum, serstakliga tá ið tað kemur til blatanan vina- og kenningapolitikk.

Men tað, at eitthvørt er “vanligt” – vanlig praksis – ella “normalt”, ger tað ikki tessvegna rætt. Ein tann “vanligasta” grundin til at okkurt er “vanligt”, er tí at tað er tað lættasta; og tað lættasta nýtist als ikki altíð vera rætt, og so slettis ikki tað rættasta.

Og, sært tú, alt hetta kemur frá mær, einum antisamansvørjingar-persóni, so vinarliga ikki misbjóða mín intellektualitet við at gera nakað so “føroyskt” sum at rógva uppundir at okkurt slag av persónligari uppgærd býr undir øllum hesum, ella at eg onkursvegna havi áhuga í at forkoma Ung í Føroyum, ella medstjórnunum, Rakel Helmsdal – takk fyri.

So, hetta er ikki ein ráðagerðsroynd, ein roynd at finna okkurt við ringum deymi so at fáa eina ávísu upphædd inn á kontoina. Stríðandi ímóti teimum, hvørs hvønnadagur verður oyðetin av samansvørjingum, havi eg nevniliga altíð vítað, at “krúnprinsessa” Diana ikki doyði sum fylgja av ágangandi blaðfotografum, men av tí at bilførarin var ávirkaður; og at tað ikki eru feðgarnir Hoydal, ið onkursvegna í loyndum stýra hesum oyggjum, men lögmaður og Fólkaflakkurin.

Á heysti 2003 var eitt líkandi mál í Englandi, har fyrrverandi konservativi leiðarin, Ian Duncan Smith, hevði sett dununa í starv sum skrivara – uppá skattaborgarans rokning. Úrslit? Gøla og rokils! Hví ikki í FO? Á ja, býtt av mær, vit eru jú eitt “heilt serstakt samfelag... so lítill-lítill-lítill”!

Men, kom nú!, tað má vera eitt eyðsætt krav frá einum aðramáta upplýstum samfelagi at vita, ikki bert hvussu tú, verandi móttakari av almennum peningi, brúkar peningin, men eisini, at hann verður brúktur á rættan hátt. Handa ilsliga mølmanin frá nøkrum listakendum einstaklingum og fyriskiparum um ikki at “eftirkanna mentan” og “virða privat viðurskifti” halda nøkur vera haldgóða.

Við “privat” verður helst sipað til handa ómoralska og óyrkisliga tankan: at tá ið fyrst peningurin er latin, er peningurin OKKARA.

Men, við størstu virðing, “privat viðurskifti” eru figgjað av privataru peningagogn. Hetta er so sanniliga skattaborgarans sök, og málið hevur hansara nákvæma áhuga.

Nei, hvørki í tí fœrinum, tí í Englandi, ella í Ung í Føroyum, er talan um eina ørgrynna av pengum. Slettis ikki, men fyri tí skal slíkt svans aldri undirmetast. Penga-spurningurin hevur, í sjálvum sær, minni at siga. Men tað hevur hann, ið fatar um grundvirði, grundleggjandi meginreglur, um professionalismu, *ikki*.

Hvussu enn tú so í vónloysi snarar hesum á, vil tað vera eitt hvøkkjandi dømi um ikkieksisterandi professionalism, at navnið hjá viðkomandi “hjálpara” kom upp at venda av tí eittans orsök: at ein av medstjórnunum er systir “hjálparans”; og tað, at her varð veitt eitt ítøkilig “systra-viðmæli”!

Nakað annað: at sjálvt um kona tory-leiðarans so var tann best skikkaða til starvið sum skrivari, hevði starvssetanin verið skeiv. Av somu orsök kemur hetta, at tú setur familju í starv fyri almennan pening, sera sjáldan fyri í Englandi – og hetta, hvussu enn skikkaður ella óskikkaður tann familjúlímurin so enn mátti verið.

Aftaná at Sigga kom heim frá fundi mánaðsleiðandi 6. februar, og eg nakað forvitin vildi vita, hvørt hon nú endiliga hevði klárað at, ja, tikið seg saman og biðið, júst so, biðið, Hedvig Vesterlund um at loyst teirra val av “hjálpara” úr starvi vegna blatanu ónøgd frá hennara síðu, gjørdist eg ikki sørt bilsin.

Eitt er, at Rakel Helmsdal, medstjóri í Ung í Føroyum, ikki hevur kunnað bara sær og mælt hinum báðum medstjórnunum til at seta beiggja sín í starv, fyri síðani – ‘surprise, surprise’ – at verða settur í starv sum “hjálpari” í filmsverksmiðjuni. Men tá ið so Sigga Vang, leiðari av smiðjuni, sambært henni, spyr frúu Vesterlund – og eg siteri orðarætt, sambært Siggu – “men, Hedvig, er tað ov seint at fáa beiggja Rakel úr smiðjuni?”, svarar hon, at tað er tað!

So, ikki so nógv í at velja, meðni; ja, um tú ikki roknar uppí handa har møguleikan, har Sigga Vang fer úr verksmiðjuni. Tað er bara tað, at tá hevði eingin filmsverksmiðja verið eftir.

Tó at tað er tað sama, burdi Sigga Vang, hevði hon torað

mótvegis leiðsluni – ístaðin fyri at spurt um tað er ov seint at loysa “hjálparan” úr starvi – mælt, “eg vil hava “hjálparan” loystan úr starvi, soleiðis at einhvør ónøgd og frammanundan-vissur skaði hvørur”.

Aftaná fundin við Hedvig Vesterlund (hatta mánaðsleiðandi nakað yvir klokkan 7, fyri at vera heilt eksaktur), segði Sigga Vang við meg – og eg siteri: “Agga, eg kann ikki siga (við Hedvig), “sum leiðari av smiðjuni, Hedvig, og tí við ábyrgd av henni, luttakandi ungfólkinum og so víðari, kann eg ikki góðtaka, at “hann” verður verksmiðjuhjálpari. Eg kann sjálvt ikki góðtaka, at hann nakrantíð bleiv tað.” Um eg sigi hetta, heilt konkret, verður tað eg, og ikki mín óskikkaði “hjálpari”, ið fer. Altso, eingin smiðja!” So, har hava tygum tað. Rættiliga syrgiligt, men so ólukkiliga satt.

Hmmm! Ja, ein og hvør kann balla hetta inn so nógv honum ella henni lystir, men hetta er í besta føri óyrkisligt; í ringasta, nakað svans. Hetta er at doffa søguna hjá Ung í Føroyum, sum, vóni og giti eg mær til, ikki hevur rikið slíkan starvssetanarpolitikk áður í síni – hvat? – 5 ára søgu.

Jú, sjálvandi hevur Sigga Vang eina medábyrgd í hesum við tað at hon á sinni ikki svaraði noktandi, tá spurð “hevur tú nakrar trupulleikar við at beiggi mín kemur í smiðjuna sum hjálpari?”

Kortini, sambært Siggu Vang, var hon at kalla fullkomiliga fullvís í at alt annað enn eitt friðsamt “ja” til fyrispurningin hjá Ung í Føroyum-leiðsluni um at fáa beiggja Rakel Helmsdal inn í tiltakið, hevði verið “ógóðtakiligt”; sjálvt um leiðarin av smiðjuni metti viðkomandi, núverandi “hjálpara”, óskikkaðan at vera – bæði hvat tí filmsliga og tøkniliga viðvíkur. Og tað, at frøkun Vang hevur tosað – enn tá spurt seg fyri hjá fólki innan fakið – um “stuðulsfólk” til beiggja medstjóran vegna ógóðtakiligani skortandi førleika, átti til dekilin fingið ávaringarklökkurnar at ringja.

Tað er væl gjørligt, at tað var Hedvig Vesterlund, vegna Rakel Helmsdal, ið spurdi – og tí tóku til tann “professionella” leistin – “Sigga, hevur tú nakrar trupulleikar við at beiggi Rakel kemur í smiðjuna... bara sum hjálpari?” Eg dugi nevniliga ikki at siga, hvør teirra – Rakel ella Hedvig – spurdi, men, enn einaferð: eitt feitt! Meginmálið er hetta: um medstjórarnir

tóku Ung í Føroyum í álvara, skuldu tær aldri havt spurt!

Hedvig Vesterlund gjørdi um telefonina tá seinast í januar nógv burturúr at greiða mær frá, at tað ikki var so umráðandi, at ein “hjálpari” var nakað serliga skikkaður við tað at tað verður leiðarin, ið rekur smiðjuna. Men hetta leiddi meg so beint til tann eyðsýnda spurningin: “Íðan, við støði í tí, tú har sigur, hevði tað tá ikki verið nógv betri, biligari og lættari at fingið onkran “ikki nakað so serliga skikkaðan” ÚR FØROYUM?”

Men hesin eyðsýndi møguleiki bleiv sjálvandi ikki umrøddur; tí, hevði hann tað, hevði hann eisini verið brúktur við fylgjandi úrsliti: eingin stakkalabróður!

Ná, óansæð, tí tað sum eg nú slettis ikki skilji, er næstkomandi: tá ið nú “hjálparin”, sambært ein av medstjórnunum, hevur so lítið at siga, hví í Guds garði ger hon tá Siggu Vang greitt, at tað er ov seint at reka viðkomandi úr tiltakinum. ‘Alright’, ferðaseðilin var longu rindaður – sum Hedvig Vesterlund eisini legði dent á – men har var framvegis eitt grundvirði at verja.

Løtubæra grundgevingin fyri partu at hava “hjálparan” um borð, er aðramáta hon, at viðkomandi nú kortini er “skikkaður”. Men um vit bert fara evarsliði út í staklutir, sært tú í stundini at tað er soverðið “roynd at hava javnvág í heildini”-vatndeyvt 70’arasligt orðaskvaldur, borðreitt verður við, í hópisleysu royndini at heimila valið av “hjálpara”.

Tað einasta, eg haldi vera áhugavert í hesum, og sum ikki misbjóðar mitt vit og skil, er: “Hvussu langa tíð man leiðslan í Ung í Føroyum hava brúkt uppá at koma fram á hatta orðaskvaldrið av eini grundgeving?

“Í hesum samanhangi”, greiðir Hedvig Vesterlund-Kapnas frá, “hyggja vit eftir bæði aldri, kyni og spjæðing (sic) av listarliga grundarlagnum (egmeini, t.d. tónleikur kann vera so nógv, og vit eiga at variera) o.a.” Eg veit ikki um medstjórnin í hesum høpi, tá ið hon nevni “frábrigdi”, meinar við at “hjálparin”, sambært sær sjálvum, hevur “spælt” urgu í hissini láturverðum bólk, men – sambært at kalla øllum yrkistónlistafólki, eg, í “forbífartinum”, havi tosað við um føroyskar fløguútgávur – var at kalla “fløvisligur at lurta at”?

Og, ikki at gloyma, afturat hesum sum starvssetanargrundgeving hevur “hjálparin” opinberiliga tann “rætta” aldurin og kynið. Á denn førleiki!

Oyss, mín sjel, og so *hin* “skikkaði” førleikin, har viðkomandi “hjálpari” ger vart við, at hann – ja, hann kallar tað tað – “ummælir” film. Eg sigi hetta, tí eg havi nú lisið ígjøgnum nøkur teirra og, álvaratos, havi aldri vítað so skaft. Ein bókstavligur “støðgur”, ið helst skuldi lýst “týðningarloysi”, hevði kortini “innlitssørt” lýsa, ja, ummælini. Talan er, vissuliga, um intellektualitet á jøvnum føti við kjøt!

Í staðin fyri at taka til ta yrkisligu atgonguna, har tú greitt neyvlýsir hvønn førleika, verksmiðjan hevur tørv á, fyri *síðani* at søkja, enntá leita, er tað øvuta hent. Altso, ein olmussugerð veitt av systi.

Um óneyva starvslýsingin er “tøkninur og hjálpari”, eins og hon í dag ljóðar, og medstjórarnir bert høvdu fingið ein elalítlan bita av heimaarbeði av skafti, tá ið tað kemur til at kanna marknaðin og finna “tann best skikkaða”, iðan, tá hevði viðkomandi farið so lúkst burturímillum í eini – hvat tá hevði verið – óneyðugari samanbering.

Fyri Guds sakir! Á heimasíðuni hjá óyrkisliga tiltakinum, har tú skalt lýsa, hvør tú ert, er eitt nú ein óstuttligur og innantómur biti – verandi “hjálparans” størsta “avrik”, har hann sum egnaður ‘stik-i-rend-dreng’ hevur verið við til at gjørt ein stuttflum um “ein mann sum knappliga fær vatnmelónir í staðin fyri hendur”. Ja, eg veit...

Men slík kannan var jú aldri áleikandi. Tann, ið skuldi fylla út handa illgrunasama leiklutin sum, ja, “tøkninur og hjálpari”, var langtíðani funnin: her var jú ein kona við einum posa av pengum – almennir ella ikki, líka leggur hon í – ein kona við einum stakkalabeiggja og, at enda, ein beiggi, ið skuldi fáast heim, heim til Føroya... at hjálpast í tí vónleysu vón at “økja” um hansara syndarliga profil og... ja, nú mást tú bera yvir við mær – eg má líka flenna liðugt – CV.

So, summa summarum, hvat kann slíkt læra okkum? Jú, at soverðið sum ymisklig eftirnøvn ikki altíð er nóg mikið, um ein frikut systkina-samantvinnan er óynskt.

Áh, so forbíð, nú var um reppið at eg gloymdi hvussu eg veit um “alt” hetta – kalla tað “innlit”, um tú vilt; men tað skyldi eg uppá alt hetta rotta, troyttandi, men neyðuga tosið um familju og fylgjandi inhabilitet: Sigga Vang, forrestin, er unnustan!

aniclasen@yahoo.com